

Potencialitat de les terres occidentals de Catalunya per a un corpus textual del català modern

Albert Turull
Universitat de Lleida / Institut d'Estudis Catalans

Esperança Ramírez
Universitat Autònoma de Barcelona

Presentem en aquest article una primera aproximació –d'aquí tota la intenció del terme *potencialitat* que n'encapçala el títol– a l'aportació de les terres catalanes occidentals de Catalunya (lato sensu: la demarcació de Lleida sencera i les anomenades *terres de l'Ebre*, del Priorat vers ponent, i també Andorra i la Franja de Ponent o d'Aragó) a un corpus de textos del català modern, amb les restriccions que n'indiquen els seus promotors i coordinadors: datació entre els anys 1600 i 1833, i existència d'una edició actual (també lato sensu: dels segles XX o XXI) que, essent prou fiable, sigui susceptible d'incorporar-se a un corpus informatitzat com el que ens ocupa. Ha calgut deixar-ne fora, per tant, no sols els textos estrictament inèdits (dels quals els nostres arxius són plens, en espera que algun investigador o curador els tregui a la llum), sinó també aquelles obres (o opuscles, etc.) que, havent estat editats (impresos) en el seu dia, no han estat objecte de cap reedició contemporània, ja que les seves característiques filològiques i fins simplement tipogràfiques no les fan aptes per al nostre propòsit actual.

Com veurem a continuació, la major part de textos corresponents al període 1600-1833 dels quals disposem –si bé sota formes i sistemes de transcripció força diferents– d'una edició actual corresponen o bé al gènere religiós o bé –sobretot– a documents de caire civil (notarial, corporatiu, etc.), però això no vol dir, naturalment, que no n'hi hagi també de més pròpiament literaris. Sens dubte el més famós escriptor del barroc català, el tortosí Francesc Vicent Garcia (que ha esdevingut popular des d'antic amb el nom de *Rector de Vallfogona*, atès que fou en efecte rector de la població de Vallfogona de Riucorb, al límit entre el català oriental i l'occidental) ha d'encapçalar aquesta nòmina, i compta amb edicions relativament recents com les de Grilli, Rossich (1985), Rossich (2000) o Rossich & Valsalobre, o puntuals com Querol & Rossich, i fins i tot ampliacions sobre la seva biografia amb aportacions documentals (Llobet 1992a).

Al costat –o a l'ombra– del Rector de Vallfogona, però, no podem oblidar les obres, igualment en vers, de Jeroni Ferrer, canonge de Guissona, entre les quals una coneguda lloança de la llengua pròpia –amb retret als poetes que l'abandonen en favor de la castellana: “O trobadors, per què deixau la llengua / i amb gust cercau la llengua castellana / i l'acceptau amb molt delit i gana?”–, que fou rescatat en primera instància per historiadors locals (Camps & Santaclàudia) però també per Rubió i Balaguer, i poc després complementat per Llobet (1990). Força més desconegut, des de tots els punts de vista –ni tan sols no sabem el seu lloc de naixement–, és Llorenç Clergues, autor d'una poesia del mateix segle XVII dedicada al Sant Crist de Conques (Pallars Jussà), i doblement editada en temps recents (Costa & Villacampa; Romero); i no gaire més sabem d'un altre rector, el de Vilagrasseta (Segarra) de la primera meitat del segle XVIII, de qui Llobet (1997a) publicà un inèdit llibre de cançons. El mateix autor (Llobet 1987) tragué a la llum dos poemes religiosos de 1633 dedicats a un popular esdeveniment miraculós de la capital de la comarca, i poc després (Llobet 1988) publicà una sèrie de versos breus del mateix període i motiu (en concret, de 1620 i 1633) i n'analitzà la llengua (amb el resultat que les composicions en català són una petita

minoria al costat de les que empren, ja aleshores, el castellà). I encara, amb datació del final del període que ens ocupa (primer terç del segle XIX), han estat recuperades molt recentment unes *Cobblas dels cerverins* (Miró & Vila), que són una mostra de cançó de protesta dels estudiants de la Universitat que, a la capital de la Segarra, com és ben sabut, fou durant força més d'un segle l'única del Principat de Catalunya.

Tornant a F.V. Garcia, no podem oblidar que, al costat de les seves poesies (sonets o amb un altre tipus d'estrofa), és autor també de textos dramàtics, i singularment de la *Comèdia famosa de la gloriosa verge i màrtir Santa Bàrbara*, de 1617, citada o fragmentàriament reproduïda en diversos estudis sobre l'època del Barroc, i que ha estat objecte d'una edició prou coneguda (Massip & Massip). Un altre escriptor del mateix gènere teatral de tema religiós ha estat editat modernament, a cura de Ramon Miró (1996): es tracta de Josep Roig, autor de la *Comèdia de la Mare de Déu de les Sogues*, original de l'any 1743 (el santuari i la imatge d'aquesta marededeu es troba al Pla d'Urgell, prop de Bellvís, i és objecte d'una notable devoció comarcal).¹

La temàtica religiosa, doncs, és ben present en la literatura del període,² però sens dubte són molts més els textos de caire pietós, historiogràfic o merament divulgatiu –és a dir, sense una explícita intenció artística o literària– que es generaren des de les terres occidentals, per bé que molts d'ells siguin en castellà o en llatí, i per tant quedin fora de l'abast del nostre corpus. D'altra banda, val a dir que tenim notícia de textos que per desgràcia han romàs inèdits (amplíssima notícia: de fet, deuen ser encara la immensa majoria), o que foren impresos en el seu temps però no reeditats, com per exemple la “Carta que escriu Gaspar Altisent, natural de la Figuerosa, a un amich seu que li demana escrigue la història del Sant Mysteri de la fidelíssima ciutat de Cervera (...)”, de 1633 i reeditada el 1729, o –amb el mateix tema central– una sovint reimpressa “Novena del Sant Mysteri de Cervera (...)”, de 1763, estampades totes dues a les impremtes de la Universitat cerverina (igual que sengles “Sermons” d'Ignasi Oms i de Francesc Bosch, dels anys 1799 i 1800, respectivament), i de les quals dona notícia, entremig d'un molt més elevat nombre d'obres en llatí i en castellà, Llobet (1982). Confiam que en un futur les dificultats tècniques (de reconeixement de caràcters a partir de l'escaneig, etc.) es puguin superar, i també aquests textos –que stricto sensu no són pas inèdits– es puguin incorporar al corpus informatitzat del català modern; en arribar aquest dia, probablement caldrà resseguir de nou les fonts bibliogràfiques antigues (i les històries locals o regionals de la impremta) a fi de complementar com cal aquesta veta que ara, aquí, tan sols deixem apuntada.

Tanmateix, la immensa majoria de textos d'època moderna per als quals disposem d'una edició (relativament) recent corresponen al gènere documental que hem denominat *civil* (ni literaris ni religiosos, en fi), i que està compost principalment de testaments, inventaris, censals, contractes, missives, declaracions, ordinacions municipals i altres escrits de naturalesa ben diversa. Podríem desgranar-ne una munió, d'aquesta mena de textos; es tracta en general de petits documents (de mitja, una, dues o poques pàgines), i sovint ens són presentats com una petita arplega (tres, dotze, vint...) que apareix com a apèndix documental d'un estudi puntual o d'una monografia local o d'altra mena. Això no obstant, també disposem d'algunes publicacions dedicades

¹ Del mateix autor –i de just un any abans– sembla que és una composició d'aire també local, “L'Amorós Urgellès”, recuperada per Balagué & Balagué.

² No entrem, per la seva especificitat –i per una constant dificultat que n'afecta autories i datacions–, en el món vastíssim i apassionant dels *goigs*, uns textos alhora literaris i pietosos (hagiogràfics i tot) que sovint, com és ben sabut, s'editen de forma solta o bé s'apleguen en carpetes per afinitats locals o per advocacions, però que també poden ser objecte, naturalment, d'una edició i un estudi ad hoc, com és el cas de Salisi (2005), que se centra en un goig anònim (i inèdit) de 1721 dedicat a la Mare de Déu de la Bovera, corresponent al santuari del mateix nom que es troba entre Verdú i Guimerà, a la vall del Corb.

expressament i exclusivament a l'edició de testimonis escrits de la nostra època, com ara les de Planes (1985) que edità el catàleg dels protocols notariais de Solsona incloent-hi la reproducció de documents, Torné & Vallejo sobre Torroja del Priorat (edició del llibre d'ordinacions), Gort amb el mateix tipus de document a Cornudella de Montsant, Sans Travé (2002) en relació amb Vallbona de les Monges,³ Torné et al. sobre el conjunt del Priorat (també es tracta d'una edició de les ordinacions municipals, que abracen del segle XIV al XVIII), o Bolòs, que té cura del *Diplomatari del monestir de Sant Pere de la Portella*, amb documentació que remunta fins al segle X però que arriba fins al XVIII. Semblantment recull textos de diferents dates a cavall entre els segles XVI i XVIII el *Llibre Verd* del convent de Sant Bartomeu de Bellpuig, compilat al mateix segle XVIII i editat ara per Yeguas; i més recent és encara l'edició de dues col·leccions relacionades directament amb la Guerra de Successió: la primera conté 120 documents, majoritàriament en català, que posen de relleu la desconeguda vinculació austriacista de Cervera (Llobet 2013a), i la segona, molt més àmplia (333 documents d'origen notarial, per bé que no tots en la nostra llengua), és referida al mateix període bèl·lic, en el marc de la Segarra i l'Urgell (Llobet 2014).⁴ Uns altres exemples destacats d'edicions no annexes sinó centrals provenen de les contrades pirinenques: ens referim a la magnífica edició del Capbreu de les Valls d'Àneu de 1669 (Padilla et al.) i, naturalment, als diversos diplomataris del Principat d'Andorra (Bascompte per al segle XVII, Buyreu per al XVIII, López & Peruga per al XIX), sense oblidar uns dos altres textos de referència com són els anomenats *Manual Digest* de 1748 (Morell) i *Politar andorrà*, de la segona meitat del mateix segle XVIII (Baiges).

Acabem d'esmentar alguns volums monogràfics destacats (diplomataris, capbreus íntegres, col·leccions documentals àmplies, etc.), però no podem oblidar que aquesta mena de documents –o altres de similars, dins de l'àmbit que hem anomenat *civil*– tenen també molt de valor quan ens arriben en forma d'articles o capítols de llibre (i no ens referim, ara, a articles que contenen un apèndix documental –més endavant ens hi centrarem– sinó a edicions independents, ex professo, de documents d'època moderna). N'hi ha un precedent notable, que és la reproducció que fa més de cent anys feu Coy Cotonat d'un document contra el bandolerisme en l'àmbit del Pallars (tot i que n'és dubtosa la datació), i no fa tants anys (però sí més de trenta) que Daviu & Martín publicaren la “Relació puntual y verdadera de las solemníssimas festas que ha celebrat la insigne vila de Os est any 1769 (...) ab lo motiu de la dedicació de son magnífich temple nou, composta per lo Reverend Doctor Don Jaume Pasqual, Canonge de Bellpuig de las Avellanas (...)” Més recentment, destaquen –a desgrat del seu format d'article de revista– les edicions dels manuscrits del Consell de les Pauils (a la Franja, doncs), en dues sèries consecutives (Heim & Quintana amb documents fins al 1636, i Quintana amb documents d'entre 1637 i 1667); en canvi, altres publicacions se centren en un corpus més acotat o fins i tot en un sol document, com és el cas de Ripollés

³ De fet és una edició de l'anomenat *Llibre Verd* del pare Jaume Pasqual, considerat la primera història del monestir, però els textos que s'hi reproduïxen són bàsicament en castellà i en llatí, amb només alguns fragments en català.

⁴ Nogensmenys, durant anys J.M. Llobet Portella ha estat el més constant i destacat editor de documents d'arxiu de la zona (i segurament dels més prolífics del país –també sovint de textos datats a l'època medieval, que ara deixem de banda), ja sigui en l'àmbit específic de la numismàtica local (1994, 1996a, 1998a, 1999a, 2000a, 2009a, 2017), en de la història de l'art (1996b, 1998b, 1999b, 1999c, 2002a, 2006a, 2010, 2012a) i en particular dels orgues (2000b, 2002b), o d'altres, que inclouen tant els inventaris (2000c, 2000d) com múltiples afers de governança, administració i jurisdicció (1991, 1992b, 1996c, 1997b, 1998c, 2002c, 2009b, 2012b, 2013b, 2015) i fins i tot epístoles (1996d, 2006b) o visions generals d'una població al segle XVII (1992c), sempre amb documentació d'arxiu d'extracció local o comarcal com a argument principal d'aquestes publicacions.

(2003) sobre una qüestió jurisdiccional a les Garrigues el 1663, Subirats reproduint les Ordinacions de la Fatarella de 1705, Castellvell (2013a) dedicat al curiós *Llibre de lligallo de abelles* de Ginestar de 1816, Cot també sobre Ginestar (les Ordinacions de l'any 1820), o Vallès amb l'edició del Capbreu del Vilosell de 1754.

Una altra font molt interessant –per la relativa freqüència amb què inclou la reproducció de documents medievals o moderns en forma d'apèndix– és la de les monografies locals. En aquest cas podem esmentar –i sens dubte som lluny de l'exhaustivitat– obres com les ja clàssiques de Bertran sobre el santuari de Salgar (amb l'acta de construcció del pont de Salgar de l'any 1701, en català), Lladonosa sobre Alguaire o Sans Travé (1986) sobre el Tallat (que inclou una edició dels goigs de la Mare de Déu del Tallat en la versió de 1763), passant per les de Farré (1987) sobre la Pobla de Cérvoles (que inclou en apèndix, entre altres documents de la primera meitat del segle XVIII, les Ordinacions de la vila, de 1743), Mateu sobre Almatret (amb les ordinacions municipals de 1558-1619), Mestre sobre Castellnou de Seana (específicament al segle XVIII), Martí et al. sobre Maials, Serrano (1997) sobre la Torre de l'Espanyol, Muñoz (1997a) sobre Tortosa (en particular a cavall dels segles XVI i XVII) o Oliver sobre Llavorsí (explícitament “des dels orígens fins al capbreu de 1669”), fins arribar a algunes de més recents, com Llor sobre Tornabous (amb més de 60 pàgines de l'apèndix amb documents datats entre 1626 i 1826) o Boix sobre Arties.⁵ També tenen apèndixs documentals, lògicament, determinades monografies centrades en un tema concret, com per exemple les d'Ortega (1988, 2003) sobre Miravet i l'orde de Sant Joan de Jerusalem a la primera meitat del segle XVII (en què reproduïx un capbreu del lloc de 1606) i sobre el repoblament de la Ribera d'Ebre subsegüent a l'expulsió dels moriscos, respectivament (la segona, amb l'edició de diferents cartes de poblament, concòrdies i nomenaments d'entre els anys 1611 i 1616), la de Miró (1998a) sobre la processó de Corpus i els entremesos a Cervera al llarg de sis segles, la de Garganté (2006) sobre l'arquitectura religiosa del segle XVIII a la Segarra i l'Urgell, o la de Salisi (2010) sobre la música de l'arxiu parroquial de Verdú amb referències dels segles XVII i XVIII, per no esmentar, d'entrada, sinó les monografies que han estat editades en forma de llibre o volum solt.

Però igualment cal parar l'atenció en una sèrie important d'estudis monogràfics apareguts en forma d'article (en revistes molt diverses, sovint locals) o de capítol de llibre (o actes de col·loquis i similars): Passola reproduïx l'escrit d'un notari i historiador del segle XVII en analitzar el sistema oligàrquic a la Paeria de Lleida; Guillén inclou diversos fragments notariais i un testament tot sencer en el seu estudi pioner sobre les dones al segle XVIII en el marc del Pla d'Urgell; Farré (1998), que estudia els cantirers de Verdú a l'Edat Moderna, reproduïx documents de 1605 i 1669; Torrent documenta el procés de construcció, vers mitjan segle XVIII, de l'església parroquial de Torres de Segre; Aguado inclou uns inventaris notariais a fi de desgranar les cases del Vilosell als segles XVIII i XIX; Sans Gené treu a la llum el fons d'arxiu de la Baronia d'Arbeca que es troba dins de l'Arxiu Ducal de Medinaceli i transcriu un document de 1641; Garganté (2004) ressegueix unes obres efectuades a l'església de Sant Bartomeu de Bellpuig l'any 1738; Ribera estudia l'ordenament econòmic i social d'Esterrí d'Àneu a partir de les capitulacions municipals de 1627; Garganté (2008) ressegueix les “tribulacions” d'un arquitecte del segle XVIII en relació amb el projecte del canal d'Urgell; Salisi (2008) posa el focus sobre un mestre de música a la Tàrrrega del segle XVII; Subirana estudia uns orfebres amb referències documentals d'entre els

⁵ Pel que fa a aquesta darrera obra, cal especificar que, malgrat que la població aranesa d'Arties –com tota la Vall– es troba fora del domini lingüístic del català, molts documents dels segles XVI-XVIII del *Llibre del Conselh* municipal, que reproduïx, són en aquesta llengua.

anys 1689 i 1722; Muntané edita unes declaracions relacionades amb un robatori sacríleg a Tàrrrega l'any 1728; Castellvell (2010) estudia i ofereix en apèndix una relació de béns de Ginestar datada el 1785; Rubió & Elies (2010, 2012) analitzen en dos períodes dels segles XVII i XVIII la història d'una família d'apotecaris d'Arbeca; Castellvell (2013b) publica una escriptura notarial de l'any 1727, de Ginestar, que li permet endinsar-se en els noms del color de la roba; Grau & Güell, en estudiar la mobilitat de població arran del setge de Lleida durant la Guerra de Successió, editen quatre cartes de 1706-1707; Serrano (2015) se centra en una família d'Ascó com a exemple de la noblesa rural catalana i en publica uns capítols matrimonials de 1724; Salsench empra uns senzills testaments de mitjan segle XVIII per posar de manifest la devoció popular envers sant Magí a Cervera... Doncs aquests articles són una mostra significativa –entre moltes més, insistim-hi– d'aquesta mena de publicacions que, en efecte, inclouen en una certa mesura, que de vegades és anecdòtica (però no per això poc interessant) i d'altres vegades és en proporció molt important, documents en llurs annexos, els quals ben sovint corresponen –totalment o en part– al període modern.⁶

Al seu costat, hi ha altres obres –novament, sovint, monografies locals, però també temàtiques– que no inclouen explícitament un apèndix documental, però que sí que fan un ús elevat –constant i tot, en alguns casos– de la documentació de l'època, i en reproduïxen fragments de dimensions considerables o fins i tot petits documents sencers, de manera que, fent-ne un buidatge intencionat, poden fer profit també per a un corpus com el que ens ocupa. Es tracta, per exemple, de les monografies sobre Santa Maria de l'Aguda, ja clàssica (Sarri), Tàrrrega (Segarra; i més endavat Planes 1994 sobre la vida religiosa a la mateixa ciutat entre els segles XVI i XIX), Cabassers –o Cabacés– (Biete) o el Lloar (Sabaté 1994a),⁷ entre moltíssimes altres, sens dubte.

⁶ Esmentem en nota, com hem fet abans amb el cerverí Llobet Portella, les aportacions d'uns altres dos historiadors extraordinàriament prolífics de les terres de la Catalunya occidental: el tortosí Joan-Hilari Muñoz i Sebastià i l'urgellenc (de Bellpuig) Ramon Miró i Baldrich, tots dos ja al·ludits anteriorment a propòsit de sengles volums monogràfics. No s'ha d'entendre aquesta fórmula, de nota a peu de text, com un menysteniment de la seva obra, ans al contrari, com un reconeixement a la seva prolixitat, que esdevé particularment valuosa de cara a la confecció d'un corpus textual com el que ens ocupa, i més tenint en compte que en tots dos casos resulta evident que l'època moderna és el seu període principal d'estudi, i que gairebé sense excepció presenten apèndixs documentals de manera explícita; d'aquesta manera, en fi, agrupem la major part de les seves contribucions, i en destaquem la dimensió extraordinària. La producció de J.-H. Muñoz relativa al període modern, que s'inaugurava amb el ja esmentat Muñoz 1997a, es complementa com a mínim –el mateix any– amb un article compartit (Muñoz & Rovira) sobre la indústria del jaspí a Tortosa (tema que reprèn a Muñoz 2005a) i amb Muñoz 1997b, on fa una aproximació biogràfica a la figura d'un bisbe tortosí del segle XVI, el testament del qual, que reproduïx en apèndix, és just del punt inicial del nostre període de referència (any 1600). Més endavant, sense abandonar mai les terres de l'Ebre com a marc, tracta en especial sobre qüestions d'art i orfebreria religiosa (2001a, 2003, 2005b, 2011a), però també temes diversos, com ara el proveïment de neu a Tortosa (2001b), els bandolers Clua de Corbera (2005c), la bruixeria a Ginestar (2010) o la repressió contra les apostes a Ascó (2011b). Pel que fa a R. Miró, s'ha especialitzat en aspectes de teatre, música, fests i processons a la Segarra i l'Urgell (1994, 2002a, 2002b, 2003, 2006a, 2006b, 2016), si bé s'ha ocupat també de la comunitat de preveres de Bellpuig (1997, 1998b, 2011) o del moviment demogràfic a l'Albi (2015), incloent en aquest cas l'edició d'un testament del 1716.

⁷ Aquestes dues darreres tenen una orientació parcial vers l'onomàstica (que pel que fa al Lloar era del tot explícita en el previ Sabaté 1988), i això ens ha de fer adonar que, en realitat, els reculls integrals d'onomàstica –tan nombrosos arreu del nostre domini lingüístic, per bé que amb notables desigualtats territorials–, quan estan elaborats d'acord amb els cànons actuals (és a dir, no limitant-se a un inventari actual o sincrònic, sinó incorporant tanta de documentació d'arxiu com sigui possible), presenten gairebé sempre un degoteig de reproduccions de fragments de llibres notariais i parroquials, capbreus, cadastres o altres documents d'època moderna. Aquest ja era el cas de l'obra de Mir que pràcticament inaugurava aquest gènere a les terres occidentals amb la seva monografia sobre Tremp, i així ha continuat essent fins a l'actualitat, amb obres com les dedicades a la població franjolina de Pena-roja (Lombarte), Cornudella

Una menció a part mereixen dues monografies sobre les Borges Blanques que remunten explícitament fins al segle XVII, la primera dedicada tot just a la llengua dels documents municipals (Ripollés 1999) i la segona en particular als renoms de la vila (Ripollés 2006); o l'estudi –també amb constants referències a escrits en català de l'època, inclòs un apèndix documental– sobre la llengua a l'església de la Lleida moderna (Agustí 1995); o, en fi, la breu aportació de Trenchs sobre Éller, ja que, a desgrat d'un títol inicialment referit a l'onomàstica, la meitat de les seves pàgines (i aquest és potser el seu principal mèrit) estan dedicades a reproduir íntegrament el cadastre o *Catastro* de l'any 1716 –en català– d'aquesta població cerdana (agregada al municipi de Bellver de Cerdanya, molt al límit –o un punt enllà– del que podem considerar terres occidentals a l'àrea pirinenca, doncs).

Per acabar, no volem deixar de fer esment d'obres que, pel seu caràcter, s'escapen de la tipologia que hem trobat fins aquí. Per exemple, destaca un tractat anònim d'agricultura del segle XVIII procedent de Porrera (Juncosa), o un *memorial* –gairebé un projecte d'enginyeria, precedent directe de la construcció del canal d'Urgell– que Pere Ripoll feu imprimir per primer cop l'any 1616 i que després, amb una fortuna incerta, ha estat reimprès almenys en dues ocasions (la més recent és Ripoll 1987, en un facsimil que tanmateix no sembla ser de la primera edició sinó d'una d'intermèdia de tres-cents anys més tard) i que fa poc, incorporant-hi un estudi lingüístic, ha estat objecte d'un treball de final de grau a la Universitat de Lleida (Castells). També tenen un valor especial, pel seu caràcter alhora popular i historiogràfic, les edicions de dues breus cròniques de la Guerra de Successió en l'àmbit ponentí, redactades coetàniament per mossèn Isidre Jové, de Tarrés (Pascual), i per un pagès del Palau d'Anglesola (Bach 1983), que és el mateix –de nom Aleix Ribalta– de qui el mateix curador (Bach 1986) extragué les explicacions sobre una empresa rural familiar de l'època. Té un caràcter més culte la correspondència que un abat i un monjo de Lavaix mantingueren el 1620 amb l'historiador Jeroni Pujades, editada per Miralles, i que constitueix un apunt sobre la història d'aquest infortunat monestir ribagorçà.

Cloenda

Hem mirat d'oferir un panorama prou divers –per bé que el sabem incomplet i, per tant, provisional– dels textos de les terres occidentals catalanes del període 1600-1833, susceptibles de ser incorporats al corpus informatitzat del català modern, i alhora, gairebé sense voler-ho, hem apuntat unes altres línies –les dels inèdits, les de les edicions en impremtes de l'època, les de les monografies sobre onomàstica, els goigs...– que en algun moment convindria de resseguir també. Val a dir que, malgrat que som sens dubte molt lluny de l'exhaustivitat amb el recull actual, ens hem sorprès de la quantitat i de la varietat tipològica dels documents i de les edicions que hi hem pogut incloure, la qual cosa ens fa pensar que, el dia que estiguem més a prop d'aquesta anhelada exhaustivitat, es farà ben patent que, en contra de determinats tòpics, les terres

de Montsant (Amigó & Espasa), Gratallops (Sabaté 1994b), Batea (Alanyà), Siurana de Prades (Amigó 1995), Torroja (Sabaté 1995), Ulldemolins (Pere & Amigó 1997), Poboleda (Jassans 1998), la Vilella Alta (Sabaté), l'Albi (Amigó & Pere), la Vall de Boí (Terrado), Colldejou (Jassans 2003), el Pont de Suert (Francino), Vilaller (Terrado et al.), el Vilosell (Pere 2006), Pradell de la Teixeta (Prats & Duran), Pratedip (Coll & Amigó), Porrera (Amigó 2011), Juneda (Cornudella), la Pobla de Cérvoles (Pere 2013), Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant (Jové), la Figuera (Sabaté & Anguera), Vinebre (Veà) o Peramolà (Espunyes 2017). Per cert, que aquest mateix escriptor, molt bon coneixedor de la riquesa dels nostres arxius, havia ja publicat dues obres anteriors dedicades a la història i els noms de casa (Espunyes 1995) i els masos i capmasos de la baronia peramolina en època moderna (Espunyes 2010), amb la qual cosa, a banda d'aportar dues referències precioses i tanmateix poc conegudes, tanquem el cercle amb què començàvem aquest paràgraf, a propòsit de les monografies –onomàstiques o no– que contenen textos o fragments de textos de forma més o menys dispersa.

occidentals (Ponent, el Pirineu central –amb Andorra– i les Terres de l’Ebre) van ser i són un territori tan ric com qualsevol altre del domini català pel que fa al tresor cultural –i, en aquest cas, textual– que ens han llegat les generacions precedents. Siguem-ne dignes.⁸

⁸ Agraïm vivament les aportacions i els suggeriments que ens han arribat de part dels col·legues Santi Arbós, Josep Borrell, Jesús Burgueño, Ventura Castellvell, Pep Coll, Josep Espunyes, Sílvia Farrús, Maria Garganté, Carles Gascón, Jordi Malé, Jordi Mir, Dolors Montagut, Pere Navarro, Jaume Ribalta, Xavier Rull, Flocel Sabaté, Moisés Selfa, Ramon Sistac, Sebastià Solé, Jordi Suïls, Max Turull i Joan Ramon Veny. Sense ells, aquest inventari provisional no contindria ni una petita part del que a hores d’ara conté.

Obres citades

- Aguado Cudolà, Vicenç. “Les cases del Vilosell als segles XVIII i XIX. Un estudi a través dels inventaris notariais.” *III Trobada d’Estudiosos de la Comarca de les Garrigues*. Cervià de les Garrigues: Ajuntament, 2003. 3-16.
- Agustí, Alfred. *Llengua i Església a la Lleida del XVI al XVIII*. Lleida: Universitat de Lleida (Estudi General, 3), 1995.
- Alanyà i Roig, Josep. *Batea i el seu terme municipal. Partides, accidents geogràfics, topònims i camins*. Tarragona: Institut d’Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, 1994. Vol. 2.
- Amigó, Ramon. *Siurana de Prades*. Barcelona: Institut d’Estudis Catalans, 1995.
- . *Onomàstica del terme municipal de Porrera*. Barcelona: Institut d’Estudis Catalans, 2011.
- Amigó, Ramon & Joan B. Espasa. *Noms actuals i pretèrits del terme antic de Cornudella de Montsant*. Reus: Associació d’Estudis Reusencs, 1990.
- Amigó, Ramon & Ramon Pere Anglès. *L’Albi i els seus noms*. Barcelona: Institut d’Estudis Catalans, 2001.
- Arbós i Gabarró, Santi. *Onomàstica de Fullella (Garrigues)*. Barcelona: Societat d’Onomàstica/Institut Cartogràfic de Catalunya, 2004.
- Bach i Riu, Antoni ed. “Crònica de la Guerra de Successió a les terres de Lleida, escrita per un pagès de Palau d’Anglesola.” *Ilerda: Institut d’Estudis Ilerdencs* 44, 1983. 171-187.
- . “Funcionament d’una empresa rural familiar, explicat per Aleix Ribalta, pagès del Palau d’Anglesola.” *Miscel·lània Les terres de Lleida al segle XVIII*. Lleida: Institut d’Estudis Ilerdencs, 1986. 47-61.
- Baiges Jardí, Ignasi J. ed. [A. Puig]. *El Politar Andorrà (1763-1764)*. Andorra la Vella: Conselleria d’Educació i Cultura, 2016.
- Balagué i Salvia, Miquel & Segimon Balagué i Salvia eds. “*L’Amorós Urgellès*” del Dr. Josep Roig (1742). Balaguer: Romeu, 1989.
- Bascompte Grau, Domènec ed. *Diplomatari de la Vall d’Andorra: segle XVII*. Andorra la Vella: Govern d’Andorra, 1997.
- Bertran, Prim. *El santuari de Santa Maria de Salgar*. Lleida: Institut d’Estudis Ilerdencs, 1973.
- Biete Farré, Vicenç. *Cabacés, un poble al peu de Montsant*. Cabacés: Ajuntament, 1991.
- Boix Sin, Blanca. *Arties, una vila aranesa a l’antic règim*. Lleida: Universitat de Lleida, 2007.
- Bolòs, Jordi ed. *Diplomatari del monestir de Sant Pere de la Portella*. Barcelona/Lleida: Fundació Noguera/Pagès (Diplomatari, 47), 2009.
- Buyreu Juan, Jordi ed. *Diplomatari de la Vall d’Andorra: segle XVIII*. Andorra la Vella: Govern d’Andorra, 1997.
- Camps, Eduard & Joan Santaaulària. *Guissona*. Guissona: edició d’autor, 1982 [referències al poeta i canonge Jeroni Ferrer: 601-629].
- Castells Cuñat, Anna. *Un projecte de construcció del canal d’Urgell al segle XVII: la memòria de Pere Ripoll. Estudi lingüístic*. Lleida: Universitat de Lleida [TFG, inèdit], 2016.
- Castellvell, Ventura. “Els béns de Simó Escoda de Ginestar l’any 1785.” *Miscel·lània del CERE* 20 (2010): 63-88.
- . “El Llibre de lligallo de abelles de Ginestar (1816).” *Actes de les Jornades d’Estudi sobre el municipi abans de la Nova Planta (1716). El cas de la Fatarella*.

- Tarragona: Diputació de Tarragona (Col. Ramon Berenguer 6, 21), 2013a. 367-382.
- . "Els noms del color de la roba (Ginestar, segle XVIII)." *Miscel·lània del CERE* 24 (2013b): 239-246.
- Coll Casadó, Josep M. & Ramon Amigó. *Onomàstica del terme municipal de Pratedip*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2010.
- Cornudella Olivart, Joan. *Juneda i els seus noms de lloc*. Juneda: Fonoll, 2012.
- Costa, Pepita & Rosa Villacampa eds. "La processó del Sant Crist de Conques en una poesia del segle XVII." *Collegats: Centre d'Estudis del Pallars* 3 (1989): 161-180.
- Cot i Miró, Artur. "Les ordinacions de Ginestar de l'any 1820." En N. Genera coord. *Ginestar. Pàgines d'història*. Ginestar: Ajuntament, 2014. 158-171.
- Coy Cotonat, Agustí. "Unió y germandat contra'ls lladres, bandolers y homens de seguida, feta per la vegueria de Pallars en 1692, y firmada per la vila de Sort el 16 de janer del mentat any." *Estudis Universitaris Catalans* 6 (1912): 83-91.
- Daviu i Fortuny, Manel & Àngel Martín i Auberni eds. "Relació puntual y verdadera de las solemnissimas festas que ha celebrat la insigna vila de Os est any 1769, en los dias 29 y 30 de setembre y 1 d'octubre ab lo motiu de la dedicació de son magnífich temple nou, composta per lo Reverend Doctor Don Jaume Pasqual, Canonge de Bellpuig de las Avellanas a instància del Magnífich Ajuntament de Os y Señor President del Monastir de las Avellanas." *La Noguera. Estudis* 1 (1985): 71-86.
- Espunyes, Josep. *Baronia i municipi de Peramola. Apunt històric i noms de casa (segles XVII-XX)*. Tremp: Garsineu, 1995.
- . *Masos i capmasos de la baronia de Peramola (segles XVI, XVII i XVIII)*. Tremp: Garsineu, 2010.
- . *Municipi de Peramola. Toponímia*. La Seu d'Urgell: Salòria, 2017.
- Farré i Lloreta, Benet. *Història de la Pobla de Cérvoles*. La Pobla de Cérvoles: Ajuntament, 1987.
- Farré i Targa, Miquel Àngel. "El cantirer de Verdú a l'Edat Moderna." *Urtx. Revista cultural de l'Urgell* 11 (1998): 113-122.
- Francino, Glòria. *Els noms de lloc del Pont de Suert*. Lleida: Pagès, 2005.
- Garganté Llanes, Maria. "Obres a l'església de Sant Bartomeu l'any 1738." *Quaderns de El Pregoner d'Urgell* 17 (2004): 3-14.
- . *Arquitectura religiosa del segle XVIII a la Segarra i l'Urgell*. Barcelona/Lleida: Fundació Noguera/Pagès (Col. Estudis, 35), 2006.
- . "Les tribulacions d'un arquitecte setcentista: Joan Soler Faneca i el projecte del canal d'Urgell." *Urtx. Revista cultural de l'Urgell* 22 (2008): 241-289.
- Gort Juanpere, Ezequiel ed. *Les ordinacions de Cornudella de Montsant al segle XVIII*. Reus: Carrutxa, 1998.
- Grau Pujol, Josep M. & Manel Güell Junkert. "Mobilitat de la població civil de les terres de Ponent a la ciutat de Barcelona després del setge de Lleida de 1708." *Recerques i testimonis. IX Trobada d'Estudiosos de les Garrigues*. Fullella: Centre d'Estudis de les Garrigues, 2014. 77-114.
- Grilli, Giuseppe ed. [F.V. Garcia]. *Sonets*. Barcelona: Edicions 62 (Antologia catalana, 94), 1979.
- Guillén i Fernández, Empar. *Les avantpassades de les Terres de Ponent al segle XVIII*. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs, 1986.
- Heim, Walter & Artur Quintana eds. "Manuscrits del Consell de les Paüls (1576-1636)." *Alazet. Revista de filologia* 11 (1999): 185-294.
- Jassans, Miquel S. *Onomàstica de Poboleda*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans,

- 1998.
- . *Onomàstica de Colldejou*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2003.
- Jové i Hortonedà, Ferran. *Onomàstica del terme municipal de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2013.
- Juncosa Ginestà, Isabel ed. *Tractat d'agricultura. Manuscrit anònim de Porrera, segle XVIII*. Reus: Centre d'Estudis Comarcals Josep Iglésies, 1998.
- Lladonosa, Josep. *Història de la vila d'Alguaire i el seu Monestir Santjoanista*. Alguaire: Ajuntament, 1981.
- Llobet Portella, Josep M. *Bibliografia cerverina (1633-1978)*. Cervera: Centre Comarcal de Cultura, 1982.
- . "Dos poemes de l'any 1633 en honor del Sant Misteri de Cervera." *Miscel·lània d'homenatge a Josep Vallverdú*. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs, 1987. 407-433.
- . "Els poemes de les festes del Sant Misteri de Cervera dels anys 1620 i 1633: una mostra de la castellanització de la llengua literària dins la societat segarrena." *Miscel·lània Cerverina* 6 (1988): 71-108.
- . "Un llibre de poesies, fins ara desconegut, del canonge Jeroni Ferrer de Guissona (1634)." *Ilerda. Humanitats* 48 (Institut d'Estudis Ilerdencs) (1990): 229-236.
- . "Notícia de tres contractes de conreu d'heretats de la rodalia de Bellpuig (1652)." *Quaderns de El Pregoner d'Urgell* 6 (1991): 9-13.
- . "Nova informació documental relacionada amb el Rector de Vallfogona." *Palestra Universitaria* (Centre Associat de la UNED de Cervera) 6 (1992a): 75-91.
- . "Les monges d'Alguaire, successores temporals del monestir de Sant Hilari de Lleida en la possessió dels llocs de Riudovelles i Conill i en el cobrament de determinats censos a Tàrrega (1648-1649)." En J. Alturo ed. *Miscel·lània d'homenatge a Josep Lladonosa*. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs, 1992b. 569-582.
- . "Una visió d'Agramunt a mitjan segle XVII." *Urtx. Revista cultural de l'Urgell* 4 (1992c): 123-135.
- . "Documents per a la història de la moneda municipal de Cervera (1462-1626)." *Acta Numismatica* 24 (1994): 111-140.
- . "Documents per a la història de la moneda municipal de Cervera (1462-1626). Addenda." *Acta Numismatica* 26 (1996a): 165-169.
- . "Retaules de la Segarra (segle XVIII)." *Butlletí de l'Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi* 10 (1996b): 99-116.
- . "Uns pactes entre els paers de Bellpuig i Jaume Joan Llopis, cirurgià i barber (1603)." *Quaderns de El Pregoner d'Urgell* 9 (1996c): 3-6.
- . "Cartes de tres escriptors del període barroc: Francesc Vicent Garcia, Gaspar Altisent i Jaume Puig." *Butlletí de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona* 45 (1996d): 481-490.
- . "Un llibre de cançons del rector de Vilagrasseta (primera meitat del segle XVIII)." *Palestra Universitaria* (Centre Associat de la UNED de Cervera) 9 (1997a): 157-250.
- . "Quatre documents de l'any 1604 relacionats amb el govern de la vila de Bellpuig." *Quaderns de El Pregoner d'Urgell* 10 (1997b): 3-10.
- . "Documents per a la història del contrast de la moneda a Cervera (1407-1716). Primera part." *Acta Numismatica* 28 (1998a): 157-184.
- . "Documents sobre retaules de Cervera (1601-1625)." *Butlletí de l'Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi* 12 (1998b): 119-132.
- . "Les escoles de Cervera segons els capítols per al seu regiment (1445-1693)."

- Palestra Universitaria* (Centre Associat de la UNED de Cervera) 10 (1998c): 33-43.
- . "Un trasllat de restes humanes a Bellpuig (1619)." *Quaderns de El Pregoner d'Urgell* 11 (1998d): 3-6.
- . "Documents per a la història del contrast de la moneda a Cervera (1407-1716). Segona part." *Acta Numismatica* 29 (1999a): 135-142.
- . "Documents sobre retaules de Cervera (1631-1648)." *Butlletí de l'Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi* 13 (1999b): 215-235.
- . "Vuit documents relacionats amb obres d'orfebreria de l'Urgell (segle XVII)." *Urtx. Revista cultural de l'Urgell* 12 (1999c): 127-134.
- . "Les escoles de Cervera segons els capítols per al seu regiment (1445-1693). [Segona part]." *Palestra Universitaria* (Centre Associat de la UNED de Cervera) 11 (1999d): 49-136.
- . "Documents per a la història de la moneda municipal de Cervera (1462-1626). Segona addenda." *Acta Numismatica* 30 (2000a): 93-94.
- . "Documents sobre la fabricació d'un orgue per a l'església parroquial de Bellpuig (1686-1688)." *Quaderns de El Pregoner d'Urgell* 13 (2000b): 17-20.
- . "Sis inventaris del castell de Cervera (1482-1667)." *Palestra Universitaria* (Centre Associat de la UNED de Cervera) 13 (2000c): 61-100.
- . "Un inventari de la biblioteca de Josep Antoni de Gomar i de Navés, catedràtic de Lleis de la Universitat de Cervera (1788)." *Arxiu de textos catalans antics* 19 (2000d): 637-648.
- . "Mestres de gramàtica de Bellpuig (1603-1643)." *Quaderns de El Pregoner d'Urgell* 14 (2001): 9-14.
- . "Documents sobre quatre retaules construïts a l'església de Santa Maria de Tàrrega (1747-1768)." *Urtx. Revista cultural de l'Urgell* 15 (2002a): 199-220.
- . "Documents sobre la construcció i la reconstrucció d'orgues a la Segarra, l'Urgell i l'Alt Urgell durant el segle XVIII." *Palestra Universitaria* (Centre Associat de la UNED de Cervera) 15 (2002b): 139-182.
- . "Els arrendaments municipals de Bellpuig l'any 1798." *Quaderns de El Pregoner d'Urgell* 15 (2002c): 3-17.
- . "Documents sobre tres retaules urgellencs (1700-1794)." *Urtx. Revista cultural de l'Urgell* 19 (2006a): 235-243.
- . "Una nova carta del jesuïta Jaume Puig (1619)." En J. Massot ed. *Homenatge a Joseph Gulsoy, I*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2006b. 69-70.
- . "Moneda falsa a la vegueria de Cervera (1479-1634)." *Acta Numismatica* 39 (2009a): 99-120.
- . "Documents relacionats amb la construcció dels canals d'Urgell (1817-1819)." *Urtx. Revista cultural de l'Urgell* 23 (2009b): 453-466.
- . "Notícies documentals de dos retaules d'Anglesola (1618 i 1755)." *Urtx. Revista cultural de l'Urgell* 24 (2010): 375-380.
- . "Documents de Concabella sobre tres retaules i una creu d'argent (1489-1735)." *Urtx. Revista cultural de l'Urgell* 26 (2012a): 209-213.
- . "Llibre de l'administració de Sant Magí (1786-1882). Primera part: 1786-1815." *Quaderns Barri de Sant Magí* 22 (2012b): 19-26.
- . *Documents de la Cervera austriacista durant la Guerra de Successió (1705-1713)*. Cervera: Museu Comarcal de Cervera (Monografies del Museu, 3), 2013a.
- . "Llibre de l'administració de Sant Magí (1786-1882). Segona part: 1816-1837." *Quaderns Barri de Sant Magí* 23 (2013b): 25-43.

- . *Documents notarial de la Segarra i l'Urgell relacionats amb la Guerra de Successió (1705-1714)*. Cervera/Sant Martí de Maldà: Grup de Recerques de les Terres de Ponent, 2014.
- . "Un afer relacionat amb la mort d'un home de Montblanc dins la vegueria de Cervera (1685-1686)." *Podall: Centre d'Estudis de la Conca de Barberà* 4 (2015): 76-82.
- . "Documents per a una biografia del numismàtic cerverí Josep Salat i Mora (1762-1834)." *Acta Numismatica* 47 (2017): 19-45.
- Llor i Farré, Isidor (2007). *Tornabous. Història del municipi de Tornabous*. Tornabous/Lleida: Ajuntament/Institut d'Estudis Ilerdencs, 2007.
- Lombarte, Desideri. *600 anys de toponímia a la vila de Pena-roja*. Calaceit: Xarxa Cultural/Associació Cultural Franja de Ponent, 1990.
- López, Esteve & Joan Peruga eds. *Diplomatari de la Vall d'Andorra: segle XIX*. Andorra la Vella Govern d'Andorra, 1994.
- Martí i Aresté, Joan et al. *Maials, història de la vila i del seu terme. De l'Antiguitat al segle XVIII*. Maials: Ajuntament, 1994.
- Massip, Àngels & Francesc Massip, eds. F.V. Garcia. *Comèdia famosa de la gloriosa verge i màrtir Santa Bàrbara*. Barcelona: Universitat de Barcelona, 1987.
- Mateu i Montagut, Francesc. *Història, vida i costums d'Almatret*. Almatret: Ajuntament, 1988.
- Mestre i Roigé, Esteve. *Castellnou de Seana al segle XVIII*. Lleida: Virgili & Pagès (Estudis Castellnouencs 4), 1990.
- Mir, Jordi. *Els noms de lloc del terme de Tremp i del seu agregat Claret*. Tremp: Societat Amics de la Muntanya, 1983.
- Miralles, Eulàlia. "Una petita història del monestir de Lavaix de l'any 1620: la correspondència de l'abat Bernat Massip i el monjo Bartomeu Clua a l'historiador Jeroni Pujades." *Ripacurtia: Centre d'Estudis Ribagorçans*, 2007. 119-140.
- Miró i Baldrich, Ramon. "Els fasts barrocs a Tàrrega. Funeràries per la mort de Felip III (1621)." *Urtx. Revista cultural de l'Urgell* 6 (1994): 71-94.
- . ed. *Teatre medieval i modern*. Lleida: Universitat de Lleida (Biblioteca Literària de Ponent, 2), 1996.
- . "L'administració de la Unió de preveres de Bellpuig a la segona meitat del segle XVIII i primer terç del XIX (primera part)." *Quaderns de El Pregoner d'Urgell* 10 (1997): 11-33.
- . *La processó de Corpus i els entremesos. Cervera, segles XIV-XIX*. Barcelona: Curial/Publicacions de l'Abadia de Montserrat (Textos i Estudis de Cultura Catalana, 60), 1998a.
- . "L'administració de la Unió de preveres de Bellpuig a la segona meitat del segle XVIII i primer terç del XIX (segona part)." *Quaderns de El Pregoner d'Urgell* 11 (1998b): 11-44.
- . "El teatre a Bellpuig durant l'edat moderna." *Quaderns de El Pregoner d'Urgell* 1 (2002a): 19-53.
- . "Música i església a Cervera (segles XV a mitjan XVIII)." *Miscel·lània Cerverina* 15 (2002b): 215-308.
- . "Música i església a Cervera (segles XV a inicis del XVIII)." *Miscel·lània Cerverina* 16 (2003): 229-260.
- . "Festes barroques a Tàrrega, els anys 1618 i 1619." *Urtx. Revista cultural de l'Urgell* 19 (2006a): 175-202.
- . "Música i església a Bellpuig durant l'Edat Moderna." *Quaderns de El Pregoner d'Urgell* 19 (2006b): 17-65.

- . “La Comunitat i la Unió de Preveres de Bellpuig al segle XVII.” *Quaderns de El Pregoner d’Urgell*, 24 (2011): 17-29.
- . “Moviment demogràfic a l’Albi al segle XVIII.” *Recerques i testimonis. IX Trobada d’Estudiosos de les Garrigues*. Fullella: Centre d’Estudis de les Garrigues, 2015. 43-56.
- . “La processó de Dijous Sant o de la Sang a Bellpuig (segle XVII-XIX).” *Quaderns de El Pregoner d’Urgell* 29 (2016): 25-54.
- Miró i Baldrich, Ramon & Pep Vila. “Una cançó estudiantil de protesta a les acaballes de la Universitat cerverina.” *Vademècum* [en xarxa: blog] (18/03/2018) <https://mariatoldra.wordpress.com/2018/03/18/una-canço-estudiantil-de-protesta-a-les-acaballes-de-la-universitat-cerverina/> [03/11/2018]
- Morell, Antoni coord. [A. Fiter i Rossell]. *Manual Digest de les Valls neutras d’Andorra*. Andorra la Vella: Consell General del Principat d’Andorra/Fundació la Caixa, 2000.
- Muntané Santiveri, Josep Xavier. “Declaracions al voltant del robatori sacríleg perpetrat al convent carmelita de Tàrrega el dia 13 de desembre de 1728.” *Urtx. Revista cultural de l’Urgell* 23 (2009): 248-284.
- Muñoz i Sebastià, Joan-Hilari. *Alguns aspectes de la vida material a Tortosa durant l’Edat Moderna (1553-1642)*. Tortosa: Dertosa, 1997a.
- . “Notes biogràfiques de Gaspar Punter i Barreda, bisbe de Tortosa (1540-1600).” *Nous Col·loquis* (Centre d’Estudis Francesc Martorell) 1 (1997b): 57-77.
- . “La custòdia de Corpus de la catedral de Tortosa. Dades documentals.” *Nous Col·loquis* (Centre d’Estudis Francesc Martorell) 5 (2001a): 129-148.
- . “Els arrendaments de proveïment de neu a la ciutat de Tortosa en el primer terç del segle XVII.” *Recerca* (Centre d’Estudis Històrics del Baix Ebre) 5 (2001b): 53-66.
- . “El reliquiari de Sant Agustí de la catedral de Tortosa.” *Recerca* (Centre d’Estudis Històrics del Baix Ebre) 7 (2003): 313-319.
- . “Sobre la indústria del jaspi de Tortosa durant els segles XVI i XVIII.” *Estudis històrics i documents dels arxius de Protocols* 23 (2005a): 193-210.
- . “Notícies documentals sobre algunes obres d’argenteria finançades pels canonges de la seu de Tortosa al segle XVII.” *Actes del IV Congrés de la CCEPC: Església, societat i poder a les terres de parla catalana*. Valls: Cossetània, 2005b. 713-724.
- . “Els Clua de Corbera, bandolers de les Terres de l’Ebre.” *Recerca* (Centre d’Estudis Històrics del Baix Ebre) 9 (2005c): 39-65.
- . “Una dona acusada de bruixeria: Ginestar, any 1615.” *Miscel·lània del CERE* 20 (2010): 39-45.
- . “El tresor de la Catedral de Tortosa a l’època del Renaixement: l’inventari de la sagristia de l’any 1602.” *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura* 87.2 (2011a): 277-316.
- . “La repressió eclesiàstica sobre els jocs d’atzar amb apostes: el cas de Francesc Perelló, habitant d’Ascó (anys 1622 i 1630).” *Miscel·lània del CERE* 22 (2011b): 87-92.
- Muñoz i Sebastià, Joan-Hilari & Salvador J. Rovira i Gómez. “La indústria del Jaspi de Tortosa a l’Edat Moderna (segles XVI-XVII).” *Nous Col·loquis* (Centre d’Estudis Francesc Martorell) 1 (1997): 33-55.
- Oliver, Jaume. *Llavorsí, dels orígens al capbreu de 1669*. Lleida: Pagès, 2000.
- Ortega Pérez, Pascual. *La orden de San Juan de Jerusalén y Miravet (primera mitad del siglo XVII)*. Tarragona: Diputació de Tarragona, 1988.
- . *La repoblació de la Ribera d’Ebre (Catalunya) després de l’expulsió dels moriscos*.

- Edició de les cartes de poblament de Benissanet (1611), Ascó (1615)*. Tarragona: Arola, 2003.
- Padilla, José Ignacio et al. eds. *Àneu a pams: el capbreu de les Valls d'Àneu de 1669*. Esterri d'Àneu: Consell Cultural de les Valls d'Àneu (Quaderns del Consell, 1), 1995.
- Pascual Palau, Josep M. "Apunts sobre la Guerra de Successió de mossèn Isidre Jové i altres aportacions." *Recerques i testimonis. IX Trobada d'Estudiosos de les Garrigues*. Fullella: Centre d'Estudis de les Garrigues, 2015. 57-76.
- Passola, Antoni. "Una oligarquia municipal: la Paheria de Lleida en el s. XVII." *Manuscrits. Revista d'història moderna* 3 (1986): 151-173.
- Pere Anglès, Ramon. *Els noms del Vilosell i el seu terme municipal*. Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 2006.
- . *Onomàstica de la Pobla de Cérvoles*. Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 2013.
- Pere Anglès, Ramon & Ramon Amigó. *Onomàstica del terme municipal d'Ulldemolins*. Barcelona: Societat d'Onomàstica/Institut Cartogràfic de Catalunya, 1997.
- Planes i Albets, Ramon ed. *Catàleg dels protocols notariais dels arxius de Solsona*. Barcelona/Lleida: Fundació Noguera/Pagès (Inventaris d'Arxius Notariais de Catalunya, 7), 1985.
- Planes i Closa, Josep M. *La parròquia i la vida religiosa a Tàrrega, segles XVI-XIX*. Tàrrega: Parròquia de Santa Maria de l'Alba, 1994.
- Prats i Auqué, Enric & Josep M. Duran i Rovira. *Noms de lloc, llinatges i renoms del Pradell de la Teixeta*. Pradell de la Teixeta: edició dels autors, 2009.
- Querol, Enric & Albert Rossich. "Un epigrama inèdit de Vicent Garcia." *Nous Col·loquis* (Centre d'Estudis Francesc Martorell) 3 (2001): 119-128.
- Quintana, Artur. "Manuscrits del Consell de les Paüls (1637-1667)." *Alazet. Revista de filologia* 17 (2005): 267-447.
- Ribera Llonc, Jordi. "Ordenament econòmic i social en les capitulacions municipals de la vila d'Esterri d'Àneu, 1627." *Annals del Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès [Annals 2004-2005]* (2006): 109-120.
- Ripoll, Pere. *Un projecte de construcció del canal d'Urgell al segle XVII*. Fondarella: Palestra, 1987.
- Ripollés i de la Fragua, Roser. *La llengua catalana durant el segle XVII, segons documents de l'Arxiu de l'Ajuntament de les Borges Blanques*. Les Borges Blanques: Ajuntament, 1999.
- . "Transcripció d'un document de Castellots." *III Trobada d'Estudiosos de la Comarca de les Garrigues*. Cervià de les Garrigues: Ajuntament, 2003. 373-394.
- . *Els renoms de les Borges Blanques, des del segle XVII fins als nostres dies*. Les Borges Blanques: Ajuntament, 2006.
- Romero, Sílvia ed. [Llorenç Clergues]. "Una poesia religiosa catalana del segle XVII. Transcripció i comentari lingüístic." En S. Amorós et al. *Lo Sant Crist de Conques*. S/l: Centre d'Estudis d'Isona i Conca Dellà, 2016. 35-56.
- Rossich, Albert ed. [F.V. Garcia]. *Antologia poètica del Rector de Vallfogona*. Barcelona/Santes Creus: Fundació Roger de Belfort, 1985.
- . *La Armonia del parnàs de Francesc Vicent Garcia, Rector de Vallfogona. Edició facsimil de la de Rafel Figueró, 1703*. Barcelona/València: Universitat de Barcelona/Universitat de València, 2000.
- Rossich, Albert & Pep Valsalobre ed. *Poesia catalana del Barroc. Antologia*. Bellcaire d'Empordà: Vitel·la, 2006 ["Poesies de Garcia": 39-107].
- Rubió Baget, Llorenç & Jesús Elies Capdevila. "Història de la família Baget." *Cabal de petjades. VII Trobada d'Estudiosos de les Garrigues*. Juneda: Fonoll (Col. Lo

- Plançó, 9), 2010. 125-137.
- . "Història de la família Baget, apotecaris d'Arbeca. 2a part. Període 1796-1883." *Vincles i arrels. VIII Trobada d'Estudiosos de les Garrigues*. Fullella: Centre d'Estudis de les Garrigues, 2012. 277-290.
- Rubió i Balaguer, Jordi. *Història de la literatura catalana, II*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1985 [referències al poeta i canonge Jeroni Ferrer: 166-ss.].
- Sabaté i Alentorn, Jaume. *Antroponímia i toponímia del poble i terme municipal del Lloar*. Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, 1988.
- . *Recull històric del Lloar i el seu terme*. Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, 1994a.
- . *Noms de lloc i de persona actuals i pretèrits del poble i terme municipal de Gratallops (Priorat)*. Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, 1994b.
- . *Noms actuals i pretèrits del poble i terme de Torroja del Priorat*. Barcelona: Societat d'Onomàstica/Institut Cartogràfic de Catalunya, 1995.
- . *Onomàstica del poble i terme de la Vilella Alta*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2000.
- Sabaté i Alentorn, Jaume & Josep Anguera Juncosa. *Onomàstica del poble i terme de la Figuera*. La Figuera/Barcelona: Ajuntament de la Figuera/Societat d'Onomàstica/Arxiu Comarcal del Priorat/Institut Cartogràfic de Catalunya, 2014.
- Salisi Clos, Josep M. "Goigs a nostra senyora de la Bovera, un manuscrit anònim de 1721." *Urtx. Revista cultural de l'Urgell* 18 (2005): 125-144.
- . "Anton Font: trenta-cinc anys de mestratge musical a l'església targarina (segle XVII)." *Urtx. Revista cultural de l'Urgell* 22 (2008): 165-185.
- . *La música de l'arxiu parroquial de Santa Maria de Verdú (segles XVII i XVIII)*. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs, 2010.
- Salsench Ollé, Mercè. "La devoció a sant Magí dins dels protocols notariais de Cervera." *Quaderns Barri de Sant Magí* 27 (2017): 45-51.
- Sans Gené, Josep M. "L'Arxiu de la Baronia d'Arbeca dins de l'Arxiu Ducal de Medinaceli." *III Trobada d'Estudiosos de la Comarca de les Garrigues*. Cervià de les Garrigues: Ajuntament, 2003. 417-434.
- Sans Travé, Josep M. *Història del Tallat*. Lleida: Virgili & Pagès, 1986.
- . ed. *El Llibre Verd del pare Jaume Pasqual. Primera història del monestir de Vallbona*. Barcelona/Lleida: Fundació Noguera/Pagès (Textos i Documents, 37), 2002.
- Sarri i Muntada, Jaume. *Santa Maria de l'Aguda. Notes històriques*. Tàrraga: Camps Calmet, 1958.
- Segarra i Malla, Josep M. *Història de Tàrraga amb els seus costums i tradicions (vol. II: segles XVI-XVIII)*. Tàrraga: Museu Comarcal de Tàrraga, 1987.
- Serrano Daura, Josep. *La Torre de l'Espanyol (Ribera d'Ebre). Història, règim senyorial i aspectes del seu antic dret local*. Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, 1997.
- . "Els De Salvador d'Ascó, un exemple de la noblesa rural catalana." *Miscel·lània del CERE* 25 (2015): 209-232.
- Subirana Rebull, Rosa M. "El taller dels 'Francesc Via', un paradigma dels argenters-gravadors catalans al tombant del set-cents." *Recerca (Centre d'Estudis Històrics del Baix Ebre)* 12 (2008): 129-160.
- Subirats Mulet, Vicenç. "Les Ordinacions de la Fatarella de 1705." *Actes de les Jornades d'Estudi sobre el municipi abans de la Nova Planta (1716). El cas de la*

- Fatarella*. Tarragona: Diputació de Tarragona (Col. Ramon Berenguer 4, 21), 2013. 71-90.
- Terrado, Xavier. *Els noms de lloc de la Vall de Boí*. Lleida: Pagès, 2002.
- Terrado, Xavier et al. *Toponímia de Vilaller*. Lleida: Pagès, 2005.
- Torné i Cubells, Josep & Miquel Vallejo Fidalgo eds. *Llibre de les ordinacions de Torroja*. Tarragona: Diputació de Tarragona, 1989.
- Torné Cubells, Josep et al. eds. *Antigues ordinacions municipals de la comarca del Priorat (segles XIV-XVIII)*. Falset: Centre d'Estudis del Priorat/Arxiu Comarcal del Priorat, 2010.
- Torrent Torrent, Raül. "La Parròquia de Torres de Segre. Procés constructiu (1746-1769)." *Urtx. Revista cultural de l'Urgell* 12 (1999): 179-234.
- Trenchs Òdena, Josep. *La toponímia i onomàstica d'Éller, al Pirineu lleidatà, segons un cadastre de 1716*. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs, 1976.
- Vallès i Martí, Josep M. "Capbreu del Vilosell de 1754." *Recerques i testimonis. IX Trobada d'Estudiosos de les Garrigues*. Fullella: Centre d'Estudis de les Garrigues, 2014. 115-132.
- Veà, Sílvia. *Onomàstica de Vinebre*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2017.
- Yeguas i Gassó, Joan ed. *Llibre Ver del Convent de Bellpuig*. Tàrrega/Bellpuig: Arxiu Històric Comarcal de Tàrrega (Col. Ardèvol, 6), 2003.